

Seinen uit het bestuur 30 (voorjaar 2022)

Wat is een vlag? Het lijkt een gemakkelijke vraag. Simpelweg een stuk stof aan een paal bevestigen is eigenlijk al voldoende. Is dan elk stuk wapperend stof meteen een vlag? Misschien is het toch niet zo simpel. Zoals vaak bij vlaggen zit er meer achter. Laten we het fenomeen vlag eens wat nader verkennen.

Volgens Wikipedia is een vlag “een abstracte tweedimensionale weergave van kleuren, vlakken of symbolen, meestal in een rechthoekige vorm. (...) Een vlag is meestal van textiel, maar kan ook van papier, plastic of metaal zijn gemaakt.” Kortom, vlaggen van gerecycled plastic en de prikkers op de kaasblokjes tellen ook mee.

Er zijn ook allerlei soorten vlaggen. Ons nieuwe huishoudelijk reglement is er heel duidelijk over: “Onder vlaggen in de breedste zin zijn ook te verstaan vaandels, vendels, banieren, wimpels, vaantjes, gonfalons, etc.” Let vooral ook op de *etcetera* aan het einde. We zijn een ruimdenkende vereniging! Hebben we de vlag dan nu gedefinieerd?

In het Scheepvaartmuseum is momenteel een tentoonstelling over vader en zoon Van der Velde, die in de zeventiende eeuw bekendheid kregen met hun tekeningen en schilderijen van schepen en zeeslagen. Er is ook speciale aandacht aan de prachtige vlaggen die ze tekenden en schilderden. Afbeeldingen van vlaggen dus.

“Ceci n'est pas une pipe”, zou Magritte gezegd hebben. Het is geen vlag maar een afbeelding van een vlag, in kleur of zwart-wit. Toch herkennen we de afbeelding direct als vlag. Net als in een vlaggenboek. Of op televisie bij de uitslagen van de Olympische Spelen. Of als emoticon op sociale media of in Whatsapp.

Behalve een wapperend stuk stof is een vlag een symbool. Het kan een symbool zijn voor een groep (een land, een stad, een studentenhuus, een familie) of voor een idee. De emotie die mensen voelen bij een vlag is meestal niet voor het stuk stof, maar omdat die vlag symbool staat voor iets groters, iets persoonlijks.

Betekenis is wat het stuk stof een vlag maakt. En over die betekenis wordt regelmatig strijd gevoerd. Enkele jaren geleden plaatsten Nederlandse Twitter-gebruikers uit rechts-extremistische hoek een Nederlandse vlag achter hun naam. Met deze poging om de vlag toe te eigenen wilden ze de betekenis van de vlag veranderen.

Het leidde tot een oproep aan alle Twitter-gebruikers om een vlag achter hun naam te zetten en zo het symbool “terug te pakken”. Zoals ik laatst in het Jeugdjournaal zei in een item over de Nederlandse vlag: “Die vlag is van ons allemaal.” Helaas zien we ook in andere landen hoe de vlag van allen wordt ingezet voor de politiek van enkelen.

Zelf heb ik indertijd ook de Nederlandse vlag aan mijn Twitter-naam toegevoegd: Het is ook mijn land. Ernaast staat een Europese vlag omdat ik de idee van een vreedzaam en samenwerkend Europa steun. En onlangs is daar een derde vlag bijgekomen: die van Oekraïne. De betekenis van die vlag? Solidariteit.

Overal in Nederland is momenteel de Oekraïense vlag te zien. Van de officiële vlaggenmasten bij het gemeentehuis tot de vlaggenstokken en slaapkamerramen bij mensen thuis wordt solidariteit getoond met het Oekraïense volk en de vlag is het symbool. Binnen een week waren vlaggenfabrikanten door hun voorraad heen.

Musea spraken zich uit tegen de oorlog door op Twitter kunstwerken in blauw en geel te tonen als verwijzing naar de vlag van Oekraïne. Twee kleuren zijn voldoende om de boodschap over te brengen. De Oekraïense vlag is plotseling overal, vrij van zijn stoffelijke oorsprong en zijn rechthoekig kader. Zelden was de symboliek van een vlag zo krachtig.

Als vlaggenkundigen zijn wij dagelijks bezig met de betekenis en symboliek van vlaggen. Hoe actueel dat thema is blijkt weer door de recente politieke ontwikkelingen. Vlaggen spelen een belangrijke rol in deze oorlog en het is aan vlaggenkundigen om die rol te duiden. Om betekenis te geven aan wat we zien gebeuren.

Op zaterdag 25 juni vindt de volgende vlaggendag plaats en komen we bij elkaar in het Scheepvaartmuseum. Het lijkt me een geschikte plek om geschiedenis en actualiteit bij elkaar te brengen en het gesprek aan te gaan over de betekenis van vlaggen in de wereld van toen en de wereld van nu. Ik kijk ernaar uit!

Davied van Berlo
Voorzitter NVvV